

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 2 november 2011

Mål nr

B 750-11

KLAGANDE

JH

Ombud och offentlig försvarare: Advokat HS

MOTPART

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Brott mot strålskyddslagen m.m.

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts dom 2011-01-17 i mål B 8629-10

DOMSLUT

Högsta domstolen ändrar på det sättet hovrättens domslut att Högsta domstolen ogillar åtalet för brott mot strålskyddslagen (1988:220) och bestämmer påföljden för olovlig körning enligt 3 § första stycket andra meningen lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott till 40 dagsböter om 50 kr.

För försvaret av JH i Högsta domstolen tillerkänns HS ersättning av allmänna medel med 5 830 kr, avseende arbete. Denna kostnad ska stanna på staten. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 1 166 kr.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

JH har yrkat att Högsta domstolen ska ogilla åtalet för brott mot strålskyddslagen och sätta ned bötesstraffet.

Riksåklagaren har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

DOMSKÄL

1. JH ska i enlighet med tingsrättens i den delen inte överklagade dom dömas för två fall av olovlig körning, grovt brott. Körningarna ägde rum några dagar innan JH fyllde 17 år. Frågan är nu om han också ska dömas för brott mot strålskyddslagen (1988:220). Enligt gärningsbeskrivningen har JH uppsåtligen eller av oaktsamhet innehaft en laserpekare i laserklass 3B eller 4 på allmän plats utan att ha tillstånd till det.

Tillämpliga regler

2. Den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av 21 § strålskyddslagen döms enligt vad som anges i 36 § 2 till böter eller fängelse i högst två år. De ringa fallen är emellertid undantagna från det straffbara området (38 § första stycket). Enligt 21 § får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om krav på tillstånd bl.a. för att inneha en teknisk anordning som kan alstra icke-joniserande strålning. Rätten att meddela sådana föreskrifter har delegerats till Strålsäkerhetsmyndigheten (12 § 2 strålskyddsförordningen, 1988:293). Av myndighetens föreskrifter om lasrar (SSMFS 2008:14) framgår det att tillstånd krävs för innehav av laserpekare i laserklass 3B eller 4 på allmän plats (6 §), något som enligt utredningen i målet innebär att tillstånd krävs för pekare med en utgående effekt på mer än 5 milliwatt (mW). Efter vad som anges i föreskrifterna ska lasrar vid överlåtelse för att tas i bruk vara märkta i enlighet med svensk standard eller på något annat sätt erbjuda en likvärdig säkerhet (3 §).

Tillståndsplikt

3. JH har under en eller två minuter lånat en laserpekare av en kamrat och lyst på garage som de passerade. Detta får anses utgöra ett innehav i bestämmelsernas mening. Det har skett på allmän plats. Vid mätning har laserpekarens utgående effekt med god marginal överskridit 5 mW. Ett innehav på allmän plats har följaktligen krävt tillstånd, vilket JH inte hade.

Oaktsamhet

4. Det är klarlagt att JHs själva hantering av laserpekaren, dvs. de åtgärder som han vidtog med den och som alltså ska bedömas som ett innehav, skedde uppsåtligen.
5. Avgörande för om JHs gärning är straffbar är om han av oaktsamhet har brutit mot skyldigheten att ha tillstånd. Det ska då noteras att laserpekaren var märkt, dock inte enligt någon svensk standard. Bland annat fanns varningstexten "DANGER" med ett tillägg, också det på engelska, om att den högsta utgående effekten var mindre än 5 mW. Att döma av märkningen skulle laserpekaren därmed inte ha varit tillståndspliktig.
6. Enligt JHs egna uppgifter läste han inte texten på pekaren eller tänkte på att det kunde vara olagligt att inneha den. Det finns inte stöd för att JH var medveten om att det fanns en risk för att laserpekaren var sådan att han inte fick inneha den utan tillstånd. Någon medveten oaktsamhet har det således inte rört sig om. Frågan är då om han borde ha insett risken för att pekaren var tillståndspliktig (omedveten oaktsamhet). Detta är i sin tur beroende av vad han kunde ha gjort för att komma till insikt om risken.
7. Det finns vissa möjligheter för en enskild person att skaffa information om en laserpekares effekt. Det får också normalt krävas av den som står i begrepp att hantera även en mindre, bärbar laser som en laserpekare att han eller hon i någon utsträckning informerar sig om strålningsegenskaperna – och därmed om riskerna vid användning – för att bedöma om tillstånd krävs. Är det fråga om ett mera tillfälligt, privat bruk får det ofta anses tillräckligt att ta del av märkningen, såvida inte förhållandena i det särskilda fallet ger anledning till en närmare kontroll.

8. Vad som gör att JHs handlande måste bedömas som oaktsamt är att han inte försökte skaffa sig insikter om laserpekarens effekt genom att läsa märkningen med varningstext. Någon omständighet som talar för att JH skulle ha varit förhindrad att göra detta har inte kommit fram. Han har därmed i och för sig varit oaktsam i förhållande till tillståndsplikten på det sätt som förutsätts för straffansvar.

9. För straffrättsligt ansvar är det emellertid inte tillräckligt att någon av oaktsamhet har låtit bli att göra det som han eller hon borde ha gjort för att komma till insikt om risken för att gärningsomständigheten förelåg eller effekten skulle inträffa. Det måste också finnas ett samband mellan underlåtenheten att göra vad som kunde krävas och den bristande insikten (jfr Petter Asp m.fl., Kriminalrättens grunder, 2010, s. 340).

10. Innebörden av den aktuella varningstexten var sådan att det, om texten hade varit korrekt, inte behövdes något tillstånd för att inneha laserpekaren på allmän plats. JHs underlåtenhet att ta del av texten har därmed inte haft något samband med hans bristande insikt om risken för att pekaren var tillståndspliktig.

Slutsatser

11. Åtalet för brott mot strålskyddslagen ska alltså ogillas redan av dessa skäl. Det behöver därmed inte prövas om fallet är ringa och fritt från ansvar på den grunden.

12. Antalet dagsböter bör sättas ned.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Marianne Lundius, Ella Nyström,
Gudmund Toijer (referent), Göran Lambertz och Martin Borgeke
Föredragande justitiesekreterare: Claes Söderqvist